

Szócsné Gazda Enikő

Asztalosok, kapufaragók Kovásznán a 20. században

Bevezetés

A 20. század folyamán az orbaiszéki Kovászna a faragó asztalosok egyik híres központja volt. A település faragó mestereinek jelentős része az Olosz Katalin szülőháza körüli házakban, a Petőfi utcában élt és tevékenykedett. Ez az asztalos tömbösülés megszabta a helység utcaképet, építészét egyaránt. A fürdővárosról még egy nemrég végzett néprajzi felmérés is megjegyezte, hogy városképének meghatározó eleme ma is a deszkakivágásos tornáccal ellátott, hármas osztatú parasztház, rajta díszesen faragott ajtókkal és ablakokkal (Bersán–Csécsei–Gróf–Kovács–Szabó I.–Szabó K.–Szalai 2019: 120). Ez az észrevétel fokozottan érvényes volt az 1950-es évekre, mikor az ünnepelt a kovásznai utcákat járta; meggyőződésem, hogy a kovásznai szomszédságában dolgozó mesterekre, valamint a gyermekkorában látott nívós kapukra, tornácokra szívesen emlékszik. Tanulmányomban az itt működő asztalosokról és kapufaragókról szeretnék megemlékezni. Az orbaiszéki anyagi kultúrát a 20. század folyamán meghatározó asztalosok, kapufaragók tevékenysége napjainkra alig ismerhető már meg. Örökség helyett emlékké vált, akárcsak az a balladakincs, amelyet az ünnepelt a levéltárak mélyéről hívott elő, és publikált könyvekben, tanulmányokban.

Fafeldolgozás a 20. század elején

A kovásznaiak életmódját mindig is meghatározta a fa. A hatalmas erdőhatár kulturálisan determinálta a települést arra, hogy elsődlegesen faépítkezés alakuljon ki itt, és a gyors folyású Kovászna pataka vízfűrészek sokaságát hajtsa. Kovásznán jóformán mindenki értett a famesterségek-

hez, a ránk maradt összeírások a kézi fűrész, gyalut, fűrőt még az asztalosokhoz nem köthető háztartásokban is megemlítették. A település gúnyneve, a *deszkarágó Kovászna* is jelzi a fához, fafeldolgozáshoz való évszázados kötődést. Az itt vágott deszka nem csupán a környéken vált fogalommal, hanem a századfordulón messze földre szállították: szekéren eljutott az Brassóba, Hétfaluba, Havasalföldre és ezen belül még Bukarestbe is (Vajna 1935: 14). A századforduló környékén a fához való szoros kötődés a nagyszámú famesterség jelenlétén is mérhetővé vált: az asztalosokon kívül kádárok, sámfá-, kaptafa-, osztovíta- és ernyőfakészítők, pipaszárfaragók, szitakéreg- és kéregdoboz-készítők is tevékenykedtek a településen (Szőcsné Gazda 2008: 147–150). A kimutatásokban 1899-ben szereplő 26 asztalos nagyon jelentős iparösszámának számított a vámháború hatásai által megtépzott Háromszéken (Potsa 1899: 166–167).

A 20. század eleji Székelyföld egyik legfontosabb gazdaságpolitikai rendezvényén, a Tusnádon megrendezett Székely Kongresszuson a felkért szakelőadó a kovásznai asztalosokat kisiparosokként említette, ami arra utal, hogy többségük iparendeléssel rendelkező mester lehetett. Az engedély nélkül dolgozókat ugyanaz az iparkamarák, szakhatóságok a háziiparosok közé sorolták (*Székely Kongresszus* 2001: 94). Ez a mestersége után adót is fizető státusz egyértelművé teszi, hogy a fafeldolgozás ekkor már nem pusztán a mezőgazdaság melletti jövedelemkiegészítő forrás volt, hanem egyesek számára valódi megélhetést biztosító foglalkozás lehetett. A századfordulón egyre jobban felívelő fürdőélet is hozzájárult ahhoz, hogy a helységben megnőjön a modern stílbútorok iránti igény: a nagyszámú vendég elszállásolása magánházaknál történt, ez pedig megkívánta, hogy a lakásokat, használatlan szobákat a kényes ízlésű idegenek rendelkezésére bocsássák. A kovásznai asztalosok a vendégek vélt elvárásaihoz idomultak, és a helyben lévő reális, polgári bútor iránti kereslet kiszolgálóivá váltak. Az Iparkamara 1900 körül a jobb asztalosok közé sorolta őket, és javasolta nekik, hogy a Kovásznai Ipari Hitelszövetkezet kebelében alakítsanak külön asztalos csoportot, így hatékonyan tudnak akár gépekre is pályázni.¹ A századfordulóra a kovásznai bútorok már egyáltalán nem számítottak provinciális falusi készítményeknek. Világosan jelzi ezt Némethi Árpád asztalos 1900-ban elnyert ezüstérme,

¹ A Marosvásárhelyi Kereskedelmi- és Iparkamara jegyzőkönyve az 1903. április 25-i ülésről. 2. szám, 54–55.

amelyet egy kimagasló jelentőségű fórum, az Országos Ipartestület ítélt meg neki (Szócsné Gazda 2008: 150). Némethi díszes faragású képkereiteiről fénykép is maradt fenn: a vaskos rámak a kor historizáló divatjába illeszkedtek (1. kép).

Egy másik asztalos, Fullner Károly szekrényéről is fénykép készült, jelezve, hogy arányaiban, felületkezelésében egyaránt igényes mestermunkák készültek itt, és egyszerre több nagy tehetségű és szaktudású mester dolgozott a településen (2. kép).

Az 1920-as és 1930-as évektől egy új asztalosgeneráció indult útjára, akik már képzett műbútorasztalosoknál tanultak. Incze Sándor (1910–1990) asztalosról tudjuk, hogy 1923-tól 1927-ig egy sepsiszentgyörgyi műbútorasztalosnál sajátította el a mesterséget (Gazda 1977: 53). Neuzil Béla (1886–1946) Hosszúfaluból telepedett Kovásznára. Származása azt sejteti, hogy az ottani műfaragó tanműhely növendéke lehetett, amely évtizedeken keresztül képezte a dél-erdélyi, faragást tanuló asztalosokat, szobrászokat, művészeket. Neuzil Brassóban, majd Budapesten szerette volna a mesterségét fejleszteni, de a világháború, majd a fogság beleszólt ebbe a tervébe. Valamelyik nagyobb asztalos gócpontból költözhetett a fürdőhelyre Fullner Gyula is.

Ez a generáció a képzelőerejét már nem csak a bútorfelületek díszítésére összpontosította. A fa számukra kísérleti terep volt, amely szoborrá vagy dísz tárgygyá, kapuvá, szekrénné vagy akár hangszerré formálható. A napjainkig fennmaradt vagy képekről ismert bútorok, hangszerek jól jelzik ezt a szabad kísérletező kedvet. Egy Koncz György által készített, díjnyertes, 1930-as évekbeli fényképen ránk maradt bútorgarnitúrán a korábbi merev, szögletes formákat felváltotta az ívelt felület: íves hátat készített a mester az éjjeliszekrénynek, ovális formájúvá alakította a tükröt is. A nagyobb, faragott felületdíszítés mellett plasztikus rátétdíszekkel jelezte a kísérletezés szabadságát (3. kép).

Ignác Rózsa író, a kovásznai református pap lánya, így jellemezte Kovászna népét: „Népművészete jóformán semmi sincs, a népköltészet nála lelhető kevés, szép virága sem elsősorban jellemzi őt. Azt is lehet mondani, hogy a kovásznai székely a székelységnek legpolgáriasultabb eleme. A fűrő-faragó, ügyeskező ezermester iparos székely embernek sok szép példánya élt és él Kovásznán, a borvízkutak hazájában. Nem csoda, hogy ezek az ügyeskező faragómesterek a legszebb külsejű kutakat építették. A vajnafalvi sétány fedeles, kerek borvízkútján például zenekarnak

való kicsi tornác díszelgett, de volt a borvízkutak hazájában olyan zsindegyel fedett kerek kút is, amelynek az oldalát a legeredetibb, bicskával karcolt népi rajzok díszítették. Galambdúcós székely kaput már rég nem építenek a modernizálódó Kovásznán, az utolsót az alszegi Deák-kúrián bámultuk gyermekkorunkban” (Ignác 1939: 101).

A néprajzi szakkutatás szerint a Székelyföld legjelentősebb kaputípusait, a székelykapukat leginkább ácsok vagy éppen faragó molnárok készítették (Balassa 2016: 75). Kovásznán ez is az asztalosok terméke volt. A jó arányú, szépen díszített kapu az asztalos számára az egyik leghatásosabb reklám volt. Utcára vagy éppen köztérre került, így mesterének tehetségét hirdette – akárcsak az Ignác Rózsa által említett kút.

Bár a korai néprajzi szakirodalom Orbaiszékről elsősorban kis méretű, polgárias hatású kapuk felmérését publikálta (Kertész–Sváb 1908), az új faragónemzedék ennek ellenére az 1940-es években nagyobb székelykapuk állításával is kísérletezett. Különlegesen érdekes ez a revival-jelenség: ugyanarra az életérzésre vezethető vissza, mint a harmincas–negyvenes években fellángoló viselet-felújítási mozgalom. A régi, hagyományos kaputípus nem épült be az itteni asztalosok formavilágába, csupán a „kicsi magyar világ” eufóriáját szemléltető identitáskonstrukciós elem volt. Első példányai a magyar bevonulás tiszteletére készültek: impozáns díszkapukat állítottak fel a város több pontján. Míg más településeken a bevonulási kapuk ad hoc összeácsolt, rövid távú megőrzésre szánt diadalkapuk voltak, amelyeket zöld ággal, virágokkal borítottak, egy fennmaradt példány szerint Kovásznán e rögtönzött szerkezetet is szépen kifaragták. Az utókor meghálálta ezt az igényességet: az országúton, a település határában felállított egyik diadalkapu még az 1970-es években is a helyén állott (4. kép), és ma is megcsodálható a református templom előtt.

1943-ban Neuzil Béla a pákói parókia elé egy hasonlóan nagy méretű, faragott székelykaput készített. Ezen a példányon is érzékelhető, hogy az ácsolt, klasszikus székelykapu csupán formai keret volt egy átalakuló hagyományértelmezés számára. A fafelület megmunkálásában, díszítésében már hiába keressük a klasszikus orbaiszéki hagyományt, inkább a műbútorasztaloság iparművészet felé mutató, sajátos, egyéni önkifejezési igényét érzékeljük. A változó kor és a nem helybeli gyökerű asztalosok elindítottak egy olyan hagyományváltási folyamatot, amelynek egyes markáns jelei paradox módon a közelmúltbeli „kovásznaiság” meghatá-

rozó tárgyi elemeivé váltak. Gazda József Fullner Gyula asztalos innovációjához köti egy háromszöges timpanonú kiskaputípus meghonosítását.² Ez az utcaajtó-variáció talán nem pusztán kovásznai találmány, Erdély egész területén általánosan feltűnik (Furu 2017: 222). A kovásznai helyi stílus legalaposabb leírását Gazdáné Olosz Ellának, az ünnepelt testvérének köszönhetjük, szerinte az egyszerre nagy számban megjelenő kapustílus több mester formabontó ízlésének a jele. Gazdáné a kapuelemeknek az asztalosok által használt terminológiáját is lejegyezte: „A mai kapuszárnyak gépi megmunkálását átlapolt vagy egymásba eresztett fenyődeszkáit cserefa tartószerkezetekre szegzik, mely csak az udvar felől látható. Az útra néző oldalon, fent 15–20 cm szélességű, a lábak felé kissé keskenyedő *szegődeszkát* rögzítenek, ez és a föléje kerülő, *staflinak* nevezett lécelem tartja a körülbelül 12 cm széles *borítódeszkát*, mely az esővíz levezetését szolgálja. Középen, a nagykapu összecsucolásánál *ütköződeszka* vagy *közléc* fűdi az esetleges hézagot, melynek díszesen vágott befejezése a kapuláb magasságáig emelkedik. A deszkafelület kétféle kockázással ellátott berovátolása mondhatni kötelező, és nem is mutat nagy változatos-ságot. A tulajdonképpeni díszítés szinte teljes egészében a kis és nagykapu szegődeszkáira, s ritkábban a kapulábak valamint az ütköző- és borítódeszka végződéseire szorítkozik” (Gazdáné Olosz 1991: 10).

A legrégebbi kiskapukat asztalosok és kerekések közös munkájának tekinti a szakirodalom (Gazdáné Olosz 1991: 10), ezeken még esztergált díszítéseket lehetett látni. Napjainkra ez a kaputípus teljesen eltűnt a kovásznai utcákról. A bútorokról is ismert, esztergált oszlopdíszes, homlokzatszíntes, valamint rátétdíszes ablakok még ma is láthatók, megcsodálhatók a kovásznai házakon (5, 6. kép).

A kiskapuk következő rétege már figurális ábrázolású, szegő- vagy homlokdeszkáin faragott sárkánykígyók, más vélemények szerint „halak” láthatók. Ez a kígyós kapu Orbaiszék több falujában is elterjedt, egészen Hilibig, Telekig követhető a jelenléte (7, 8, 9. kép). Kovásznán az 1970-es évekig ez volt az egyik leggyakoribb faragványtípus. Bár a polgárosodott, hagyományait korán elhagyó Kovásznán az 1990–2000 körüli években már nem lehetett hiedelemháttérre utaló elemeket gyűjteni e kapuról, valószínű, hogy az 1930–40-es években a sárkánykígyós kapuk elterjedé-

² Gazda József (sz. 1936).

sét egy akkor még élő néphit segíthette: a kapura vagy az ablakfára faragott kígyóról országszerte úgy tartották, hogy megvédi a házban lakókat a tüztől, szerencsétlenségtől. E hiedelemnek Háromszék peremvidékén is megtaláljuk a nyomait.³ A faragvány igényes kidolgozása miatt egyes példányai Neuzil Béla tevékenységéhez köthetők (Gazdáné Olosz 1991: 11). Neuzilt a környéken a bútorairól is ismerték. A közelmúltig háza előtt az egyik legigényesebb mintájú kapu állott, melynek szőlőmintás faragású, sekély indadísszel is dekorált faragványait sok ember megcsodálta. A szép kapu cégérként utalt a telken tevékenykedő jókezü asztalos igényes munkájára (*10, 11. kép*). Kapuja néhány éve eltűnt a ház elől.

A faragott kiskapuk divatja az 1950–70-es években hatalmas lendületet kapott. Ezeknek legtöbbször a kovásznai Petőfi utcában található faragótömörülésben állították elő. Itt működött Incze Sándor asztalos, aki feleségével, Nagy Veronikával együtt többszáz kaput készített a műhelyében. Amint azt néhány feliratos kapun is követni lehet, a férj a kapuk deszkázatának az elkészítését, valamint a minták rajzolását végezte, míg az aprólékos növénymintás kapuk többségét felesége faragta. Az Incze-féle kapukon változatos inda- és levéldísz látható, a deszkázat alsó részét rácsosított, vésett dísszel látták el ők is (*12. kép*).

A kapufaragók között külön ki kell emelnünk a Varga György (1907–1961) nevét. Varga szintén asztalosként kezdte a pályáját, ám élete legnagyobb felében erdőőrként tevékenykedett. Naiv, bájos, ember- és állatalakos, vadászjelenetes kapuiból ma már egyetlen darab sem maradt a kovásznai utcákon. Korai faragványain még ő is a jellegzetes, valamennyi faragó által használt, műbútorasztalos-hagyományokból táplálkozó virágornamentikát ismételte, de az ötvenes évektől az erdőőri élmények naturalisztikusabb faragványok készítésére ösztönözték. Öntörvényű alkotó volt, akinek fantáziája túllépett a hagyományos ábrázolásokon: az erdőőri teendői alatt látott állatokat, vadászjeleneteket faragta meg. Egy 1951-es írásában Kónya Mária így írt róla: „Nem volt s talán egyhamar nem is lesz Kovásznán senkinek olyan szemrevaló háza, mint Varga Györgynek. Erdők rengetegének friss levegőjét, fenyők gyantaillatát árasztja magából: fába faragott történetei hasonlóak a kissé naiv, nagyotmondó vadász-történetekhez” (Kónya 1958: 46).

³ A Háromszék peremvidékén lévő Árapatakon kígyómintás hímzés készült az ajtó fölé, amelynek tüztől óvó funkciót tulajdonítottak. Saját gyűjtés Lőrinczi Etelkától, 2000 körül.

A negyvenes években a csíksomlyói KALOT⁴ népfőiskoláról elindult egy generáció, amely Szervátiusz Jenő vezetése alatt tanulta a faragást. Bár nincs adatunk arról, hogy a Kovásznán egyéni utakat járó Varga György a KALOT tanfolyamát látogatta volna, tevékenysége ezzel az új irányzattal állott stíluskapcsolatban. Varga György egy interjúban megemlítette, hogy ő maga Marosvásárhelyről várt szakmai irányítást a munkájához. Egy 1956-os marosvásárhelyi népművészeti kiállításra utalhat ez a megjegyzése, ahol szervezőként feltűnt az emberalakos faragási stílus fő népszerűsítője, Bandi Dezső iparművész. Bandi Dezső számos faragó népművész tevékenységét irányította, de Varga György munkásságára nem ő, hanem Csorvássy István képzőművész volt konkrét hatással (Kónya 1958: 46). A domború faragású ember- és állatábrázolás tehát konkrét képzőművészeti hatásra gyűrűzött be Kovásznán is a díszítőhagyományba.

Munkáinak emlékét a házáról készült fényképek (*13. kép*), valamint a Székely Nemzeti Múzeumba bekerült saját kapuja (*14, 15. kép*) őrzik.

Összegzés

A kovásznai faragók egy része az 1940-es évek végéig, más része az 1960–1970-es évek közepéig formálta a település és a környék mikroarchitektúra-beli arculatát.

A hetvenes évek szocialista művészeti propagandaintézetei egy új kategóriába sorolták azokat, akik a hagyományos falusi népművészettől ugyan kissé elrugaszkodva, de mégis tovább éltették a kézműves hagyományokat. A „népművészek” alatt már nem föltétlenül a „nép” köréből kikerült alkotókat, és nem is kizárólag a több generációs tradícióból építkezőket értették. A kisiparosok által formált, de néha iparművészek vagy tanítók által is továbbfejlesztett „népies” stílust a néprajztudomány is különböző terminusokkal írja körül: népi iparművészetnek, folklór jellegű művészetnek, népi jellegű kézműiparnak nevezi (vö. Verebélyi 2019: 231). Megrendelő és faragó, irányító elit és kisvárosi társadalom együttműkö-

⁴ A Katolikus Agrárfőiskolai Legényegyletek Országos Testületének Erdélyben a legfontosabb telephelye Csíksomlyón volt, ahol 1940–42 között Szervátiusz Jenő szobrász vezette a faragó tanfolyamot.

désének alapfeltétele volt, hogy mindannyian rendelkezzenek egy olyan szubjektív, néha idealizált esztétikai nézőponttal, amely „népművészeti értéként” tekintett ezekre az alkotásokra. A kor érdekessége, hogy a faragók egy része próbált kilépni a funkcionalitás szorító keretéből, alkotásait a szobrászat irányába próbálta elmozdítani. Ezzel viszont éppen azt a nézőpontot próbálták megfosztani a létjogosultságától, amely életben tartotta és újratermelte e sajátos művészet mindenkori megrendelői közegét. A népi vagy népies faragóművészet ugyanis mindig stilizált, s amint kezdte elveszíteni a stilizációs képességét, egyre jobban elvesztette e sajátosságait kedvelő megrendelők rétegét is.

A kovásznai faragók azért tudták a település utcaképét hosszú távon is megszabni, mivel képesek voltak a stilizáló faragási stílust funkcionális felületekre alkalmazni.

A 20. századot megért népies alkotásoknak – beszéljünk akár folklór-műfajokról, akár tárgyi alkotóművészetéről – közös jellemzőjük volt az, hogy megváltozott a méretük. Amint az újballadák is egyre rövidebbek lettek, úgy lettek a kapuk is egyre kisebbek. A műfaj stílusa is változásokat ért meg. A faragott kapuk díszítményei közé beáramló alakos ábrázolások mögött művészi, iparművészi hatást kell látnunk.

A kovásznai faragott kapuk nem érték meg a hosszabb távú hagyományozódási periódust, így készítésük, használatuk a népművészeti divat kategóriájába sorolható. A környék örökségképebe mégis szervesen beletartoznak, mivel helyi stílust teremtettek, amely a helyi közösség fogyasztói igényeit szolgálta.

Szakirodalom

Balassa M. Iván

2016 *Székelykapuk régen és ma*. Székely Nemzeti Múzeum, Sepsiszentgyörgy.

Bersán Bernadett Andrea – Csécssei Lilla – Gróf Csenge – Kovács Bettina Karola – dr. habil. Szabó István – Szabó Kinga Klára – Szalai Balázs
2019 Kovászna I. (Covasna). In: Gazda József – dr. Kisfaludi-Bak Judit (szerk.): *Háromszék–Orbaiszék Kollégium*. Antológia Kiadó, Laki-telek, 117–132.

Furu Árpád

2017 *Táji tagolódás Erdély népi építészetében*. Exit Kiadó–Teleki László Alapítvány, Kolozsvár.

Gazda József

1977 Faragók. *Művelődés* XXX. (10) 53–54.

Gazdáné Olosz Ella

1991 Új népi díszítésmód kialakulása kovásznai fakapukon. *Az Ige* II. (2) 10–11.

Ignác Rózsa

1939 Kovászna, a borvíz kutak hazája. In: Uő: *Levelek Erdélyből*. Dante Könyvkiadó, Budapest, 91–102.

Kertész K. Róbert – Sváb Gyula

1908 *A magyar parasztház*. I–II. Magyar Mérnök- és Építészegylet [Kiadja a Magyar kir. vallás- és közoktatásügyi és a belügyi ministerium támogatásával a Magyar Mérnök- és Építészegylet] „Patria” Irodalmi Vállalat és Nyomdai Részvény-társaság, Budapest.

Kónya Mária

1958 A Varga Györgyök érdekében. *Művelődés* XI. (1) 46.

Potsa József (szerk.)

1899 *Háromszék vármegye. Emlékkönyv Magyarország ezeréves fennállása ünnepére*. Jókai Nyomda-Részvénytársulat, Sepsiszentgyörgy.

Székely Kongresszus

2001 *A Székely Kongresszus szervezete, tagjainak névsora, tárgyalásai és határozatai*. Hargita Kiadóhivatal, Csíkszereda. (Hasonmás kiadás – eredeti kiadása: Buday Barna [sajtó alá rend.]: *A Székely Kongresszus szervezete, tagjainak névsora, tárgyalásai és határozatai*. „Patria” Irodalmi Vállalat és Nyomdai Részvény-társaság, Budapest, 1902.)

Szőcsné Gazda Enikő

2008 Adatok Kovászna történeti néprajzához. In: Kinda István – Pozsony Ferenc (szerk.): *Orbaiszék változó társadalma és kultúrája*. (A Zabolai Csángó Néprajzi Múzeum Kiadványai 1.) Kriza János Néprajzi Társaság–Pro Museum Egyesület–Kovászna Megyei Művelődési Központ, Sepsiszentgyörgy, 141–158.

Vajna Mihály

1935 *Feljegyzések Kovászna község múltjából az 1900. évet megelőző időkből és a kovásznai Vajna nemzetség leszármazásáról*. Kézirat, Román Nemzeti Levéltárak Kovászna Megyei Osztálya, 65/121-es fond, 232-es irat.

Verebélyi Kincső

2019 *Nép – Ipar – Művészet*. (Studia Folkloristica et Ethnographica 73.) Debreceni Egyetem Néprajzi Tanszék–Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen.

Melléklet

Egy 1946-os kovásznai iparos-kimutatás a következő iparengedéllyel rendelkező asztalosokat sorolta fel Kovásznán:

<i>Iparos neve</i>	<i>Címe</i>	<i>Foglalkozása</i>	<i>Alkalmazottak száma</i>	<i>Iparengedély</i>
Székely Béla	Hunyadi u. 56.	asztalos		nincs adat
Koncz György	Piliske u. 19.	asztalos		3931/1941
Deák Ferenc	Apafi u. 1.	asztalos		nincs adat
Nagy Incze Sándor	Petőfi u. 80.	asztalos		2403/1942
Neuzil Béla	Petőfi u. 87.	asztalos		2632/1941
Sütő József	Erzsébet liget 18.	asztalos	1 tanonc	nincs adat
Ugron Gyula	Kossuth u. 19.	asztalos		2825/1945
Benke Béla	Deák F. u. 23.	asztalos		2756/1941
Szabó Gergely	Petőfi u. 95.	asztalos		74/1946
Sipos Mihály	Rákóczi u. 21.	asztalos	1 tanonc	1312/1945
Deák Károly	Hunyadi u. 118.	asztalos		1318/1945
Farkas Gáspár	Magyar u. 10.	asztalos		1094/1944
Rab Lajos	Rákóczi u. 49.	asztalos		1612/1945
Orbán László	Fürdő u. 13.	asztalos	1 tanonc	2708/1941
Székely Kálmán	Piliske u. 70.	asztalos		nincs adat
Szőcs Albert	Erzsébet u. 19.	asztalos		5347/1941
Czifra Jenő	Arany J. u. 14.	asztalos		1143/1945
Perdi Gergely	Ponki u. 11.	asztalos	1 segéd	4315/1941

<i>Iparos neve</i>	<i>Címe</i>	<i>Foglalkozása</i>	<i>Alkalmazottak száma</i>	<i>Ipar-engedély</i>
Kaszás Lajos	Füüdő u. 59.	asztalos		3929/1941
Nagy Károly	Malom u. 2.	asztalos		2710/1941
Héjja Mátyás	Rákóczi u. 44.	asztalos		4738/1941
Szóke N. József	nincs adat	asztalos		nincs adat
Dancs József	nincs adat	asztalos		nincs adat
Fazakas Gyula	nincs adat	asztalos		nincs adat
Molnár Mihály	nincs adat	asztalos		nincs adat
Balogh Ferenc	nincs adat	asztalos		nincs adat

Tâmplari și cioplitori de porți în Covasna, secolul XX

Pe parcursul secolului XX în localitatea Covasna (Ținutul Secuiesc, România) au trăit mulți tâmplari, care în afara confecționării mobilierului s-au specializat și în executarea porților sculptate. Pentru tâmplarii covășneni lemnul a fost un fel de câmp experimental. Decorația folosită pe mobilier și porți sculptate nu se poate încadra în arta populară tradițională a zonei, dar totuși este o parte importantă a tezaurului cultural local. Autorul lucrării realizează identificarea după nume și după stil a celor mai importanți tâmplari. Concluzia finală a lucrării este că acești artizani au contribuit la renașterea modei sculpturii în localitate.

Carpenters and Carved Wooden Gates in Covasna in the 20th Century

During the 20th century in the settlement of Covasna (Szeklerland, Romania) there have lived many carpenters, who created furniture and carved wooden gates. For the carpenters of Covasna the wood was a field of experimentation. The decoration on the furniture and gates can't be considered as traditional folk art, but it fits into the category of local heritage. The author identifies the names of the most important craftsmen and their work. The final conclusion of the study is that these artisans have created the trend of the tradition in the settlement.

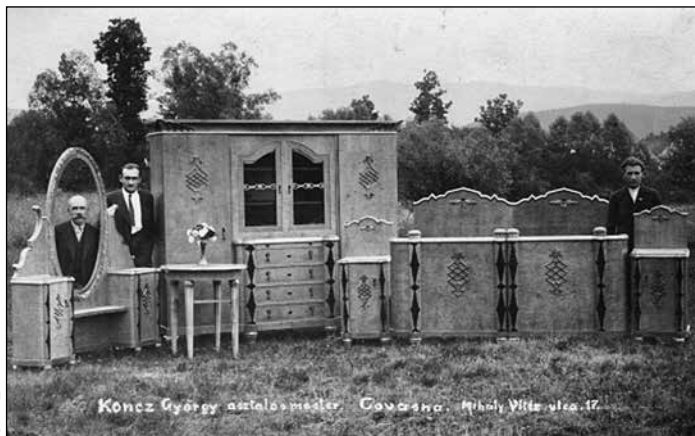
Képek

1. kép. Némethi Árpád asztalos képkeretei. Roediger Lajos felvétele, 1920 körül. Székely Nemzeti Múzeum fotótára, Neg-21-14-es jelzet.

2. kép. Fullner Károly kovásznai asztalos által készített szekrény. Roediger Lajos felvétele, 1920 körül. Székely Nemzeti Múzeum fotótára, Neg-50-76-os jelzet.

3. kép. Koncz György 1930-as díjnyertes garnitúrája.
Ismeretlen fényképész, magántulajdon.

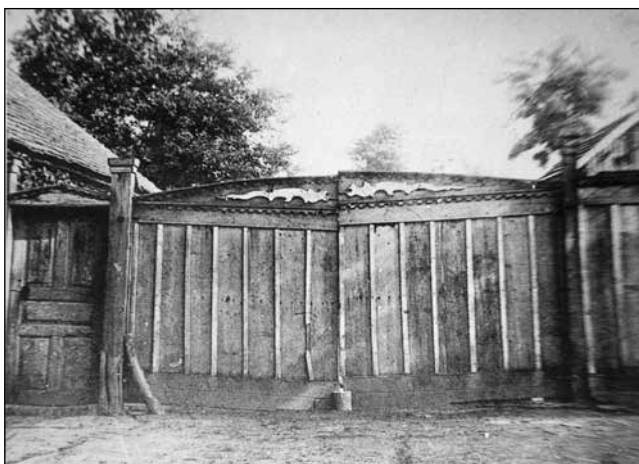
4. kép. Bevonulási díszkapu a város szélén, eredeti helyén.
Gazda Klára felvétele, 1970 körül. Székely Nemzeti Múzeum fotótára,
A-35-4-es jelzet.

5. kép. Esztergált ablak Kovászna, Vajnafalva városrészén. Szőcsné Gazda Enikő felvétele, 2020.

6. kép. Rátétdíszes ablak a Mész utcában. Szőcsné Gazda Enikő felvétele, 2007.

7. kép. Sárkánykígyós kapu. Gazda József felvétele, 1970-es évek.

8. kép. Sárkánykígyós kapu. Moldovan Nicolae felvétele, 1980-as évek. Székely Nemzeti Múzeum fotótára, A-93-1-es jelzet.

9. kép. Sárkánykígyós kapu maradványai. Szócsné Gazda Enikő felvétele, 2020.

10. kép. Neuzil Béla asztalos faragott kapuja.
Szőcsné Gazda Enikő felvétele, 2011.

11. kép. Neuzil Béla asztalos faragott kapuja.
Szőcsné Gazda Enikő felvétele, 2011.

12. kép. Incze Sándor és felesége által faragott kapu.
Szócsné Gazda Enikő felvétele, 2020.

13. kép. Varga György házának bejárata. Gazda Klára felvétele,
1980-as évek. Székely Nemzeti Múzeum fotótára, A-136-7-es jelzet.

14–15. kép: Varga György kapuja.
A faragványok a Székely Nemzeti Múzeum tulajdonában vannak,
N. 334-es leltárszám alatt. Szőcsné Gazda Enikő felvételei, 2020.